

תוקעים בחלילים אל תוך הסערה

מגרמנית: עידו פלד

גאורג היים (1887-1912), מהמשוררים הבולטים של האקספרסיוניזם הגרמני המוקדם, נולד בעיר הירשברג שבשלויה (כיום בפולין). מלבד שירה הוא כתב גם מחזות ויצירות פרוזה, וניהל יומן חלומות. בחייו הקצרים הועלו ונדפסו מחזות ספורים פרי עטו, וכתשעה חודשים לפני מותו ראה אור ספר שיריו היחיד: "היום הנצחי".

בעקבות אביו למד היים משפטים בוורצבורג ובברלין, אבל המקצוע לא מצא חן בעיניו: ביומניו ובשיריו ניכר רעבונו לחיים סוערים, מלאי מסעות ותהפוכות. לאחר הסמכתו כמשפטן ניסה היים להתקבל כצוער בחילות שונים של הצבא הגרמני אך נענה בשלילה פעם אחר פעם. המכתב המאשר את גיוסו לחיל הרגלים של מחוז מֶץ הגיע לבית הוריו רק לאחר מותו.

את תשוקתו של היים להתגייס ולהילחם ניתן לקרוא גם בשיריו. כאמנים רבים בני דורו, היים התחלחל מהריקבון והדקדנטיות שהביא עמו המודרניזם וחיכה בקוצר רוח ש"יקרה משהו". כך בשיר "שְׂדֵי הערים" מצוירות הערים הגדולות והמקוללות, שהשדים השתלטו על כל פינה בהן עד שלא ניתן להבחין בין העיר לבין שְׂדֵיה. בשירים "הפאון המת" ו"הסתיו" מתוארת גסיסה אטית, אינסופית כמעט, שתיאוריה אופייניים לאקספרסיוניזם הגרמני הן בשירה הן בציור.

ביום 16 בינואר 1912 יצאו היים וחברו ארנסט בְּלֶקֶה להחליק על הקרח, אך שכבת הקרח נשברה תחת רגליהם והשניים טבעו באגם הקפוא. כשנתיים לפני האסון כתב היים ביומנו: "על מצבת קברי לא יהיה כתוב דבר פרט ל-KEITAI. בלי שם, בלי כלום. KEITAI. הוא ישן, הוא נח". וכך נעשה.

ע"פ

שְׂדֵי הָעָרִים

מֵתוֹךְ הַלְיָלָה הֵם בָּאִים אֶל הָעָרִים
וְהֵן שָׁחוֹת, שָׁחוֹרוֹת, מִתַּחַת לַיְרֻכָם.
הָעֲנָנִים עוֹטְרִים אֶת סְנִיטָרָם, שָׁחוֹרִים
מֵרֵב עֵשֶׁן סְמִיךְ וּפִיחַ שֶׁל פָּחָם.

אִז צֵל דְּמוֹתֵם הַמִּתְאַרְךָ נוֹדֵד לְאֵט
וְהָאוֹרוֹת בְּרַחוּבוֹת כְּבִים תַּחֲתֵיו.
כַּעֲרָפֶל הוּא מְזַדְחֵל עַל הָאֶסְפֶּלֶט,
בְּכָל פְּסִיעָה לּוֹפֵת עוֹד בֵּית בִּידֵיו.

רְגֵלָם הָרֵאשׁוֹנָה כָּרְעָה בְּלֵב כֶּכֶר
וְהָאֲחֵרֵת רְכוּנָה עַל רֵאשׁ טִירָה.
וְכֵן הֵם מִתְמַרְיִם בְּאֶפֶל הַמְּטָר,
תּוֹקְעִים בְּחִלְיָלִים אֶל תוֹךְ הַסְּעָרָה.

בְּלַחַן נֶעֱכָר סוֹבֵב יָם הַכְּרִכִּים
סָבִיב לְרֵגְלֵיהֶם וְשָׁר אוֹתוֹ רְפָרִין,
שִׁיר מוֹת נֶאֱדָר. אֶל תוֹךְ הַמַּחְשָׁכִים
נִשְׂאָ קוֹלוֹ הַמִּתְחַלֵּף, קוֹדֶר-קוֹרֵן.

הֵם מְטִילִים עַל סֶף הַשֵּׁטֶף הַכֶּהָה
וְהִרְחַב, שְׁכֵמוֹ נֶחֱשׂ גִבּוֹ נֶקֶד
מֵאוֹר הַפְּנִסִים: הוּא חָג אֶל מַעֲבָה
הַשָּׁחוֹר שָׁנַח עַל הָרִקִיעַ כְּפָרְגוֹד.

הֵם נִשְׁעָנִים עַל מַעֲקֵה שֶׁל גֶּשֶׁר, רֵק
כְּדֵי לְתַקֵּעַ אֶת זְרוּעַם בְּנַחִיל אָדָם
הוֹמָה, כְּפָאוּנִים, שְׁמֻגְדוֹת בְּצֵה וְרִקֵּק
קוֹדְחִים בְּרֶפֶשׁ וּבְבִצָּן בְּכַף יָדָם.

אחד מהם עומד. על הלִבְנָה הוא שם
כסוי פנים שחר. הלילה הגדול
טובע בשחקים כמו גוש ברזל בים,
דוחף את הבתים עמוק בשקיעתו.

כתפי כל הערים קורסות. מגג סדוק
גואה שלהבת שגועשת באדם.
והם יושבים על שפת הבקע בפשוק
והם צורחים כחתולים אל המרום.

צורחת בחדרה עמוס המאפלות
יולדת מענה. בטנה השגיבה,
הענקית, נשאת מבין הכריות,
והשטנים העצומים עומדים סביבה.

נלפתת היא היטב אל ערש יסורה.
החדר מסתחרר בקול תאניה,
עד בוא הפרי: חיקה אדם-החד נקרע
ומדמם, פעור, חצוי בידי פריה.

צוארי השדונים גדלים כמו צואר
ג'רפות. לעולל אין ראש. כמו ידה
חבקה אותו האם ואת גוה עבר
בעות מחריד ופשוט-כפות כקרפדה.

אך השדים גדלים, וקרניהם פולחות
את השמים באדם. בחיק העיר
האדמה רועמת ברעידות צוחות
וטלפיהם יוקדים בלהב אש מזהיר.

הפאון המת

הוא מת בקצה היער, ובקול מקפד
צלו כבר נאנק על שערי דומה.
עטרת העלים אבדה, נשרה דומם
מעל ראשו אל סבך דרדר ורוש נצפד.

החץ בצוארו את כל דמו חלב,
סחט אל תוף ירוק הארץ – דם משחר,
אל הריסות הליל מתוך גרון נחר
שפנף המות כבר שוככת מעליו.

שמי תראקיה זוהרים בירוק הדמדומים,
פמוט כסוף לקינתו, מן הפסגות
הרחוקות, מקום זריחת האלונים.

עמק תחתיו מחויר מפרץ רחב, בעוד
ממעל עננים מתלעים נעים.
ואי בזה מפרש סגל מרחיק עד כלות.

הסתיו

עפיפונים לאין מספר עומדים ברוח,
מפוזים בקיסרות הצפיריים.
הילדים עומדים בכגד דק באחו,
מנמשים ומצחיהם חורורים.

בים חטה זהב הנה הרימו עגן
ספינות צהרות קטנות וקלילות תנועה;
ובחלום על מרחבים קלים, שוקע
רקיע השמים בכחל מועב.

דחוק הרחק בשלותו עומד היער
כמו עיר אדמדמה. מראש של כל מגדל
גבה כבר תלויים דגלי הסתו בשפע,
כתמי זהב חסרי ברק, כבדי משקל.